

BOSHQARUVDA ZAMONAVIY RAXBAR IMIDJI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Yulchiyeva Gullola Yuldashboy qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Maqola haqida ma'lumot
Qabul qilingan: 24.05.2024
Qayta qabul : 24.05.2024
Saytda mavjud : 24.05.2024

Muallif (lar)
G.Y.Yulchiyeva

Muallif bilan aloqa

<https://orcid.org/0009-0005-2065-7362>

gullolaormonbekova@gmail.com

© G.Y.Yulchiyeva

UNIVERSAL xalqaro ilmiy jurnal

Ochiq ma'lumotlar:
<https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal>

Maxfiylik bayonoti

Materialni istalgan vosita yoki formatda nusxalash va qayta tarqatish hamda maqoladan to'g'ri iqtibos keltirish va litsenziyasini ko'rsatish sharti bilan istalgan maqsadda foydalanish mumkin.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Yangi O'zbekistonda zamonaviy rahbar shaxsiga qo'yiladigan psixologik talablar, bugungi zamonaviy rahbar imidji va uning o'ziga xos xususiyatlari haqida fikr yuritildi.

Kalit so'zlar: imidj, geshtalt psixologiya, xulq psixologiyasi, "Men" konsepsiyasi, o'zlikni anglash, emotsional intellect, lider.

Annotation: In this article, the psychological requirements of a modern leader in New Uzbekistan, the image of a modern leader and its characteristics were discussed.

Key words: image, gestalt psychology, behavioral psychology, "I" concept, self-awareness, emotional intellect, leader.

Аннотация: В данной статье рассмотрены психологические требования современного лидера Нового Узбекистана, образ современного лидера и его характеристики.

Ключевые слова: имидж, гештальт-психология, поведенческая психология, концепция «Я», самосознание, эмоциональный интеллект, лидер.

Jamiyatda har qanday ijtimoiy mehnat jarayoni boshqaruvni talab etadi. Har qanday boshqaruv tizimi esa zamon talablariga mos ravishda takomillashib boradi. Yurtimizda bozor munosabatlariga o'tish jarayoni jadal sur'atlar kechayotgan ayni bir paytda o'z kasbining mutaxassisi bo'lgan, jahon tajribasida sinovdan o'tgan zamonaviy boshqaruv tizimlari haqida mukammal bilimga ega bo'lgan va ma'suliyatni qalbdan his qiladigan yosh raxbar kadrlarga talab ortib bormoqda.

Zamonaviy rahbar faoliyatida imidj qanday ahamiyatga ega? Imidj o'ziga hos psixologik hususiyatlari nimalardan iborat.

Imidj" (inglizcha-"obraz", "tasvir") atamasini dastlab 20-asrning 60-yillarida amerikaik iqtisodchi Bolduin ish samaradorligini oshiruvchi vosita sifatida qo'llay boshlaydi.

Shu davrdan boshlab psixologik jihatdan asoslangan imidj ijtimoiy hamda siyosiy psixologlarning tadqiqot obyektiga aylandi. Uning asosiy vazifasi shaxs yoki ijtimoiy tuzilma xaqida bevosita va bilvosita vizul tasavvur uyg'otish hisoblanadi. Aniq dalillarga asoslangan tafakkur esa taassurotlar va tasavvurlar natijasida shakllanadi. Agar biz imidjga aniq psixologik mahsulot sifatida qaraydigan bo'lsak, u, ijtimoiy ustanovka, qimmatbaho streotip va urfga aylangan ramz kabi namoyon bo'ladi namoyon bo'ladi.

Imidjni shakllantirishning zamonaviy tamoyillari XIX-XX asrlarda ishlab chiqilgan g'oyalarga asoslangandir.

Psixologiyaning turli xil yo'nalish tarafdorlari imidjni shakllantirish borasida o'z tamoyillarini yaratadilar. Jumladan, xulq psixologiyasi maktabi vakillari shakllantirish jarayonga perseptiv operatsiyalarni o'zgartirish qabilidagi qarashni taklif etadilar.

Buning asosiy natijasi atrofdagilarning shaxs imidjini munosabat tarkibi sifatida qabul qilishi bilan ifodalanadi. Amerikalik tadqiqotchilar O.Konel, K.Daniyel verbal imidjni shakllantirishning aniq ko'rsatmasini berishgan: "Liderning nutqi, o'zini tutishi va yuz tuzilishi unga bo'ysunuvchilarning nutqidan farq qiladi. Nutqlar buyruq ko'rinishida ifoda etiladi. ...bo'ysunuvchilarga nisbatan past ohangda bo'ladi. Unda tanaffus ko'p bo'ladi" deyiladi.

F.Perlzning shaxsga oid nazariyasi va psixoterapevtik ta'sir tarafdorlari (geshtalterapiya) imidjni butun bir tizim sifatida, ya'ni unga qandaydir aniq va real narsaday qarashni ("shu yerda va hozir") hamda shakllantirishni taklif etadilar (figura va fonning mos kelishi).

Kognitiv psixologiya tarafdorlari esa, imidjni shakllantirish tamoyilini o'rgatuvchi strategiya (subyekt tomonidan anglab qilinadigan) sifatida taklif etishadi. Yana bir nazariyalardan biri "tanqislik nazariyasi" imidjning emosional ta'siri xususiyatlari asosida yaratilgan. "Maqsadli axborotning aniqligi, ayniqsa, defisit paytida intensiv tasavvurni yuzaga keltiradi. Bunday holda tasavvurni rag'batlantiruvchi ongning kompensatorlik mexanizmlari ishga tushadi... o'ylab oxiriga yetishning erkinlik darajasi ... mutaxassislar tomonidan qat'iy nazorat qilinadi

A.Panasyukning taklif etayotgan yondashuvda psixoanaliz usullariga asoslanganligini aytib o'tish mumkin. U imidjni qabul qilish ko'pincha ongsiz ravishda sodir bo'ladi deydi.

Imidj sohasidagi tadqiq qilinayotgan yo'nalishlardan yana biri o'z-o'zini anglash jarayoni bo'lib, u shaxsga xos xarakterning asosiy manbai hisobalanadi. Ayrim insonlarning doimo o'zligini anglashi va o'z vaqtida boshqa insonlarning o'z "Men"ini unutib qo'yishi bir qator tadqiqotlarga sabab bo'lib xizmat qildi.

A.Feningsteyn, M.Sherif hamda A.Bass xarakterning o'ziga xos jihati bo'lgan o'z-o'zini anglash jarayonini diagnostika qiluvchi so'rovnoma yaratdilar va uni "O'zlikni anglash" shkalasi deb nomladilar. Tahlil asosida o'zlikni anglashning bir qator aspektlari aniqlandi:

1. Shaxsiy o'zlikni anglash – o'zlikning haqiqiy hissiyotlariga diqqatni jalb etuvchi bandlardan iborat;

2. Oshkora o'zlikni anglash – o'zlikka ijtimoiy obyekt sifatida nazar tashlash;

3. Ijtimoiy xavf – jamiyat e'tibori natijasida insonning o'z-o'zini yo'qotib qo'yish hususiyatini aks ettiradi.

Aniq taxlil natijalari shuni ko'rsatdiki, o'zlikni anglash aspektlarining bir – biridan farqi katta bo'lsa ham, ular o'zaro bog'liqdir. Bu uch aspektni anglab darajasiga ko'ra insonlar bir-biridan farqlanadilar.

“Men” tamoyili imidjni shakllantirishning muhim bosqichi sanaladi. Bu bosqichda shaxs o'zga shaxslarda yaxshi taassurot qoldirish texnologiyasini, o'zlikni anglash va borich qabul qilish, o'ziga hamda olamga ijobiy mununosabatni shakllantirish va o'zligini sevishni o'rganadi.

“Men” tamoyilining o'zi nima?

“Men tamoyili – individning o'zi haqidagi tasavvurlari majmuasidir” – deydi R.Berns.

Blez Paskal imidj haqida insonlarga ta'sir ko'rsatishning 2 usuli bor deb yozadi: “ishontirish usuli” va “yoqish usuli”.

Barchamiz atrofdagilarning ko'zida yaxshiroq, professional, yoqimliroq bo'lishni xohlaymiz va butun ongli hayotimiz davomida shu yo'nalishda rivojlanishga harakat qilamiz.

Har doim ham ijobiy o'zgarishlar “Men” tomonidan qabul qilinmasligi mumkin. Ya'ni, B.Ji buni xuddi plastik xirurgiyadagi singari mijozning identifikatsiyasi bilan muammolarga duch kelinishi (“Men” endi “Men emas”), deb talqin qiladi. Muallif, imidjni ichki va tashqiga ajratadi: ichki imidjni moslashtirmasdan tashqi imidjni yaxshilab bo'lmaydi. B.Ji shaxsiy imidjni shakllantirish muammosini “Men – tamoyil” pozitsiyasi va psixologik komfort pozitsiyasidan turib tadqiq qiladi.

Zamonaviy rahbar imidji korporativ va ijtimoiy talablarning tez o'zgarishiga moslashishi, innovatsiyalarni qabul qilishi va xodimlarni ilhomlantiruvchi xususiyatlarga ega bo'lishi bilan ajralib turadi. Bugungi kunda samarali rahbarning asosiy atributlari quyidagilar:

1. Insoniy munosabatlar: Zamonaviy rahbar xodimlar bilan ishonchli va ochiq muloqotni qo'llab-quvvatlaydi. U xodimlarni tinglaydi, ularga fikr bildirish imkonini beradi va ularning hissiyotlarini hisobga oladi.

2. Moslashuvchanlik: Tez o'zgaruvchan biznes muhiti talablariga tezda javob bera olish va moslashish qobiliyati. Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va yangiliklarga ochiq bo'lish muhimdir.

3. Raqamli savodxonlik: Zamonaviy texnologiyalar va raqamli asbob-uskunalarni yaxshi bilish. Raqamli transformatsiyani boshqarish va ilg'or texnologiyalardan foydalanish zarurati bor.

4. Jamoa tuzish va yetakchilik: Jamoani motivatsiya qilish, ularga ilhom bag'ishlash va o'z-o'zini boshqaruvchi guruhlarini shakllantirish qobiliyati. Bunda jamoaviy ishlarni muvofiqlashtirish va hamkorlikka urg'u berish kerak.

5. Etika va barqarorlik: Ochiqlik, halollik va ijtimoiy mas'uliyatga ega bo'lish. Uzoq muddatli barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va ekologik masalalarga e'tibor qaratish.

6. Muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish: Muammolarni tahlil qilish va ularga ijodiy yondashish, tez va samarali qaror qabul qilish qobiliyati.

7. Emosional intellekt: O'z va boshqalarning hissiyotlarini anglash va boshqarish, empatiya va hissiy ongli bo'lish.

Barcha bu xususiyatlar zamonaviy rahbarning muvaffaqiyatli va samarali bo'lishiga hissa qo'shadi. Ular o'z jamoalari va tashkilotlari uchun yangi imkoniyatlar yaratib, ularga rahbarlik qilishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa o'rnida bugungi kunda olib borilayotgan qator tadqiqotlarda imidjni o'zgartirish va talablarga moslashtirish masalasi “shaxsiy o'sish strategiyasi” sifatida qabul qilingan. Muhit qanchalik tez o'zgarsa, shaxsiy o'zgarishlarda ularning natijalari ham shunchalik darajada bo'lishi kerak. Shu bois, hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida rahbar imidjini shakllantirishda kelajakdagi o'zgarishlarga ehtiyoj sezilib, jamiyatda madaniy o'zgarishlar bosqichi boshlanmoqda.

Yangi zamonaviy rahbarning imidji – bu san'atni qadrlovchi, “sog'lom yashash tarzi”ni olib boruvchi, oilali, vatanparvarlik tuyg'usiga ega, ommaviy ma'lumotli deganidir. Imidj nafaqat “omma fikri”ga mos kelishi, balki bu fikrni shakllantirishi ham kerak. Demakki, imidj yaratish strategiyasini dinamik jarayon sifatida tasavvur qilish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar (Reference List)

1. N. Boymurodov “Rahbar psixologiyasi”. – T. : “ Yangi asr avlodi ”, 2007.
2. M.Sharifxo’jayev, Yo.Abdullayev “ Menejment ” – T. : “ Mehnat ”, 2000.
3. O.Hayitov “Iqtisodiy psixologiya” – T. O’quv qo’llanma , 2009.
4. Soliev F. S. Determining the Pattern of Behavior of a Person in Social Relations by Using Visual Psychodiagnostic Methods //International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding. –2023. –T. 10. –No. 1. –C. 562-567.
5. Abdulmadjidova, M. (2021). Muloqot–Bola Psixik Rivojlanishining Muhim Omili. BARQARORLIK VA YETAKCHI
6. Ziyomhammadov, B., & Abdullayeva, S. (2006). Pedagogy. Study guide. Tashkent, 40.TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI, 1(6), 614-617.
7. Abdullaeva, S. H. (2014). Shaping to emotional stability future teachers of the professional education. European Journal of Natural History, (4), 23-24.
8. Khamidovna, A. S. The Role of a Psychologist in Creating a Learning Environment in Higher Education Institutions.
9. Абдуллаева, Ш. Х. (2021). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СТРЕССА В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ:
10. Абдуллаева Шоира Хамидовна Ташкентский государственный университет Востоковедения, заведующий кафедрой педагогики и психологии, доктор психологических наук, доцент. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (5).
11. Khamidovna, A. S. (2018). The Study of the Emotional Stability of Secondary School Teachers—as a Component of Professional Competence. Archive, 75.
12. Абдуллаева, Ш. Х. (2016). КОММУНИКАТИВНЫЕ УМЕНИЯ КАК ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПЕДАГОГА. NovaInfo. Ru, 3(54), 304-306.
13. qizi Xabibullayeva, S. S., & qiz Abdulmadjidova, M. D. (2023, January). TEZKOR QAROR QABUL QILISH-HOZIRGI ZAMON MUHIM TALABI. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 45-49).
14. Abdulmadjidova, M., & Sattarova, I. M. (2021). O’smirlar o’rtasidagi nizoli vaziyatlarni bartaraf etishda hamkorlik masalalari. *Science and Education*, 2(12), 602-608.
15. Sattarova, I. M., & Abdulmadjidova, M. (2021). Ta’lim Jarayoni Samaradorligini Oshirishda O ‘Yinli Texnologiyalardan Foydalanish Pedagogik Zaruriyat Sifatida. *TA’LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 1(6), 5-9.